

De som inte vill vara med

De vill inte vara en del av en värld som cirkulerar runt pengar.

På olika sätt och kanske också med olika insats försöker paren Kevin Schot och Sandra Brovall samt Marcus och Elisabeth Lewitzki skapa sina egna samhällen – oberoende resten av världen.

TEXT OCH FOTO: MARIE CARLSSON

”Vi borde alla satsa på det här”

Det är inte enkelt att stå upp mot ett samhälle som man inte tror på. Kevin Schot fick sätta sin vision framför sitt förhållande, sin ekonomi och till och med sina barn.

Utan maskiner eller pengar började han bygga Sveriges första jordskepp. Men allt var hemligt eftersom kommunen sagt nej.

Landsortsbussen som går mellan Skövde och Tidaholm stannar vid en liten väg med skyltar in mot Brobacken. ”Följ bara den lilla vägen tills du kommer till en ännu mindre väg som går till höger, vi bor ett par åkrar ner på den vägen. Fan det låter ju som att vi är kor!”, så låter Kevin Schots vägbeskrivning.

– Jag stänger dörren igen, it's freezing, säger Kevin från porten till det lilla torpet.

Det gör det verkligen. Kylan biter i kinderna på Västra Götalands länssbygd. I en hage går två hästar och mumsar på lite hö som ligger ovanpå snön.

Geten som står bunden framför huset verkar också tycka att det är lite för kallt denna dag när den bräcker nästan hjärtskärande. Eller så hälsar den bara.

Förutom ljudet från geten är det tyst och stilla. En grå katt kurar ihop sig på stentrappan. Det kuperade landskapet med små trähus i traditionell stil ser ut som hämtat från en vykort.

Inne i det lilla torpet är det varmt. Den klargröna golvmattan vittnar om en lång tid utan renovering. Kevin sätter sig på huk och tänder en cigarett. Roken blåser han ut genom den gamla spisen.

Det dröjer inte länge innan han är igång med hela berättelsen om hans liv och om vad han tycker är fel i vår globala värld. Miljön är det viktigaste, och fred och hållbarhet kommer strax därefter.

Kevin Schot flyttade från Skottland till Sverige för 15 år sedan. Han bor i dag med sin sambo Sandra Brovall och barnen Star och William, tio respektive åtta år. Svenskan är så gott som felfri men brytningen går inte ta miste på, och här och var sticker han in ett engelskt ord.

Övertygelsen om att förändra världen har tillslut resulterat i den speciella form av hus som han bygger på och som snart är klart.

Kevin's livsprojekt: jordskepp. – Det ska bli en bostad som är självförsörjande på allt. Ett av mina största intressen här i livet är att visa hur lite mark man kan klara sig på för att leva helt hållbart. Jag har alla

svar, jag måste bara bevisa det, säger Kevin.

Namnet jordskepp har ingenting med havet eller båtar att göra som man skulle kunna tro. Skepp står för självförsörjande och jord betyder helt enkelt att det byggs in i jorden likt en jordkällare.

Det började redan 1998 när Kevin fick brev från en kompis med bilder på jordskepp. Idén kommer från Michael Reynolds från New Mexico och bygger på att man ska tillverka bostäder som står oberoende resten av samhället där de boende ska kunna producera allt som är nödvändigt för att överleva. Husen tillverkas främst av återvinningsmaterial.

Kevin tänkte direkt att det här var något riktigt stort. Han gick med information och bilder till studiefrämmandet i Falköping som blev eld och lågor. De stödde Kevin i att göra en projektplan att ta med till kommunen. Även där möttes han av positiva anrop.

– De sa till och med att vi var rätt i tiden, att ta hand om skräp på det här sättet.

Kevin och Sandra började gå på möten med arkitekter under ett par års tid. Men plötsligt tog stödet från kommunen slut.

– De fegade ur. ”Tyvärr, vi hittar ingen ekonomisk grund för projektet” lät det från dem. Men om vi skulle hitta egen mark, särskilt i utkanten av kommunen, så skulle vi få deras stöd och bygglov, berättar Kevin.

– Jag var arg men jag ville inte ge upp så jag började åka runt och föreläsa om jordskepp. Om byggtekniken och min egen plan.

Människor började donera pengar till Kevin och Sandras jordskeppsprojekt som skulle bli det första i sitt slag i Sverige. På tolv månader hade familjen lyckats samla ihop tillräckligt för att kunna köpa loss mark från Sandras mormor. De ansökte om bygglov direkt.

Människor från Sverige och andra delar av världen som hade stött projektet kom för att hjälpa till. Snart hade de ett helt läger med husvagnar på marken.

– Planen var att det skulle ta ett par månader men då kom det första nej. Kommunen tyckte inte längre att det var en god idé att bygga den här typen av bostad.

Kevin och Sandra överklagade beslutet. Tre gånger. Ärendet gick en vända till Länsstyrelsen men fick avslag även där. Det var inga tekniska fel eller miljöhot som var problemet, anledningen var att jordskeppet inte ansågs passa in i omgivningen. Ett par av de tillfrågade grannarna hade enligt Kevin även uttryckt ett missnöje.

– Det är klart att några av grannarna säger emot om de får frågan vad de tycker om att ”dina grannar ska bygga ett hus av en däckhög”. Men det fanns också positiva grannar förutom de som sa emot men det hjälpte inte.

– Vi kände ”what?!”, det finns jordkällare överallt och huset syns inte ens från tre håll. Vi överklagade i ett par år för att hålla kvar armén med alla de som kom sommar efter sommar.

Men tillslut gav de andra människor upp.

Det tog ett par månader efter att de sista vännerna lämnat innan Kevin och Sandra började banka de första däckerna för att träna. Hur kändes det att banka ett däck, eller 25 däck? Banka däck är detsamma som att fylla dem med hård packad jord eller sand och på så vis skapa en bärande vägg (se faktaruta på nästa uppslag).

– Mitt under en snöstorm i februari satt jag och Sandra och tänkte ”fan, i så många år har vi blivit blåsta på vårt hem. Vad gör vi nu, ska vi låta bara låta det dö ut utan att kämpa?”

– Det kom mer och mer tung snö och vi tittade ut på marken från stugan. De på kommunen hade inte ens tittat på marken själva och vi kände att det var så fel. Där och då – mitt i snöstormen bestämde vi oss: tio material om dagen, tio byggestenar, ska vi hitta. Nu är dag ett, nu sätter vi igång.

Och de började. De samlade materialet i ett växthus.

– Vi tänkte att vi kamouflerar bygget och jag började med att gräva ur marken och fylla 20 000 skottkärror med jord och gräs som blev kul-

len och inuti bankade vi däck. Ingen upptäckte det.

Sandrade bankade 1 000 däck men blev tvungen att börja arbeta för pengar igen. Kevin var ensam med jobbet och bankade ytterligare 1 000. Den bärande strukturen var klar.

Allt arbete har gjorts för hand, utan maskiner. En slägga och en skottkärra. En spade och en hammare. Och en jäkla viljekraft. Allt i tystnad.

I februari har det gått sex år sedan de började med däckerna. Det har tagit tid. Och uppoffringen har varit stor.

– Det har gått på övertid nu. De första tre åren jobbade helt själv, dag som natt, vinter som sommar. Jag offrade tiden med barnen och det har i sin tur skapat problem med förhållandet. Sandra skötte allt hemma och jobbade för pengarna. Jag var bara ute.

Efter det fjärde året fick Kevin höra om organisationer med människor som ville lära sig att bygga jordskepp och hjälpa familjer att klara av bygget snabbare genom att volontärarbeta.

– Tyvärr hade vi gjort allt det enklaste jobbet när 30 människor från tio länder kom. Men de var jättesnälla, det var så tacksamt med stödet. Jag gav dem lite grävjobb, och de var lite nöjda men lite missnöjda eftersom de missat jobbet med själva grundstrukturen och däckbankandet.

Tack vare att Sandra har befriat Kevin från pengavärlden i många år har han kunnat arbeta enbart med jordskeppet. Men det har varit kärt ekonomiskt ändå, ibland har de låtit räkningarna löpa över, bara för att kunna bygga några månader till. Och generösa främlingar har donerat pengar till material och skulder.

– Jag har börjat ta Facebook och sånt på allvar!

Glada barnrop hörs utifrån. Ett helt gäng med barn kommer springandes på vägen. Någon åker spark.

– Alla är inte mina i alla fall, haha. Ah, jag har inte diskat eller städlat. Shit.

Sandra kommer hem tillsammans med William och Star som direkt börjar leka. William tycker att jordskeppet är coolt.

Kevin Schots jordskeppsbygge har legat på is ett tag sedan anmälan om svarbygge kom in. Och kommunen dröjer med beslutet på Kevin's sena bygglovsansökan.

FAKTA

Kevin Schot

- Alder: 38 år.
- Familj: Sambon Sandra Brovall och barnen Star och William, 10 och 8 år. 15-åriga sonen Alexander sedan ett tidigare förhållande som bor i Falköping med sin mamma.
- Bor: På landet mellan Falköping och Skövde.
- Uppvuxen: I Skottland.
- Gör: Bygger Sveriges första jordskepp.
- Brinner för: Ursprungsfolkets rättigheter. Åker världen runt för att skapa bättre förhållanden och lär ut jordskeppstekniken.

Kevin Schot och Sandra Brovall har byggt Sveriges första jordskepp – ett hus under jorden som nästan endast består av återvunnet material. Utifrån ser det ut som vilket jordkällare som helst, bara en vägg är täckt med fönster – de andra vetter in mot jorden.

I växthusdelen odlas den mesta maten, i form av frukt och grönsaker. Men det är också här solens strålar kommer in genom stora fönster och lagras i sten och däck för att strömma ut under natten.

Allt inuti huset är gjort av stenar från marken utanför och cement. Glasflaskor och annat återvinningsmaterial har använts för att fylla ut cementblandningen så att det går åt så lite som möjligt av den.

"Sju generationer efter mig ska kunna bo i jordskeppet utan att behöva flytta till stan eller ta ett jobb"

Fortsättning

– Det är kul att leka där, jag vill bo där men kanske inte nu när det är kallt, säger han.
 – Jag är kanske inte lika engagerad som Kevin är men jag tycker att det här är en bra helhetslösning. Det rymmer alla delar: återvinning, energi och mat, säger Sandra Brovall.
 – Jag ser inte alls att jag kommer bli av med något, tvärtom får jag mer möjligheter att odla min egen mat och ha rent samvete för den energi vi använder. Sen gillar jag att det är bra för själen, jag tycker om de naturliga formerna och att det är stilla och harmoniskt, fortsätter hon.
 – Vill du se det nu kanske?, Kevin ler lite förväntansfull inför visningen av bygget.
 Hans ben sjunker djupt ner i snön när han går mot jordskeppet. Det är knappt en väg dit, mer en stig. Men det är svårt att se för all snö.
 Han kallar den för The Blackship. Stigen leder till en dörr som ser ut att leda rakt in i en jordhåla. Ovanpå taket växer gräs och på hela högra sidan och bakåt är det bara jord täckt med gräs och snö. Därifrån skulle man aldrig kunna ana vad som finns under. Det kan man knappt framifrån heller föresten.
 – Som ett hobbitus, skurrar Kevin.
 Fönstren intill dörren är täckta

med en cementblandning med gröna glasflaskor inmurade i dem för att släppa in ljus och som dekoration. Om det utifrån ser ut som en jordhåla så är det långt från den verkliga som möter en när man kliver in genom dörren. Det är ett hus.
 En bred mittgång, där några lek-saker och en trasig spade ligger på marken, går rakt igenom huset.
 – Mittgången brukar egentligen inte vara en del i ett jordskepp men vi skapade en extra, lite mysig del.
 Den leder fram till köket som skulle kunna vara vilket kök som helst. Om man bortser från den 200 år gamla ugnen, lagom stor för ett mindre bröd eller en smal pizza.
 Till höger om mittgången finns två rum vars väggar, som är de som

FAKTA

Banka däck

Den bärande väggen, tillika den vägg som lagrar värmen, består av däck packade med jord och sand.
 Man lägger däck på plats, tar en och en halv skottkärra med sand eller jord och jobbar i cirklar med varje däck. För hand från början stoppar man in så mycket det går. Inga luftfickor får finnas.
 Efter tio minuter skyfflar man in mer sand och går runt och bankar med släggan så att det blir mer och mer kompakt i själva ringen tills gummit blir helt hårt varefter man fyller på ovanifrån och bankar nedåt med släggan.
 Däcken är omöjliga att rubba och staplas som tegelsten i u-form som håller emot vikten av kullen bakom.
 Den termiska massan i däckens lagrar värmen under dagen och låter den strömma ut under natten vilket skapar en bra temperaturlösning.

vetter mot mot jordkullen, är formade som två u i mot jorden. Det finns inga fönster.
 Bara rad efter rad med bankade däck.
 Till vänster finns ett rum vars hela vägg utåt däremot endast består av stora glasfönster, från golv till tak. Det är växthusdelen i bostaden. Små upphöjda platser för odlingar vittnar om förra årets avkastning i form av bland annat potatis, kronärtskocka och pumpor.
 Planen är att kunna odla allt som krävs för att försörja familjen. Men inte bara inomhus – en stor uteräddgård ska också tillverkas.
Hur gör ni med salt?
 – Ah, jag har inte undersökt det.

Du kom på något jag inte tänkt på, fan! Jag får väl ta en häst, rida ut till kusten och släpa hem en säck med havssalt. Jag måste gå in och googla det här direkt, skurrar Kevin.
 Varje stenbänk eller vägg inuti huset är gjord med cementblandning och inmurade stenar eller glasbuteljer. Alla de runda stenarna har Kevin grävt upp utanför jordskeppet.
 – Allt är byggt utifrån Michael Reynolds principer men också utifrån olika ursprungsfolk som jag försöker göra nöjda. Och jag lämnar det åt naturen att ha sista ordet om exakt hur vår byggnad ska se ut.
 – Alla träd är från vår skog, vi fick hjälp av en granne med motorsåg att ta ner dem men sen har vi gjort allt för hand, rullat dem och barkat dem.

Det krävdes tre personer för att lyfta dem till taket!
 Han betonar vikten av gemenskapen och känslan av att klara av något sådant här tillsammans med andra.
 I vår ska de lägga trägolvet. Och ordna takmaterialet, om de har råd.
 – Om vi har allt material klart när vi får volontärer hit igen så kan vi klara det på två veckor.
 De har ingen isolering underifrån eller i väggen. Tre meter kulle på baksidan får räcka.
 – Jag vill använda det som är gratis från naturen först och se om det fungerar och lägga till isolering om det skulle behövas.
 Men i taket ska det läggas superisoleringsmaterial som frigolit och halm.
 Elektriciteten ska de få med hjälp av sol och vind. Och vatten samlas på taket när det regnar och leds in i huset genom ett reningssystem och in till köket. Sedan fortsätter det vidare till växterna och slutligen till avloppet. För att få varmvatten används en solpanelteknik i rör och de ska även ha en gas-backup om det skulle vara mulet för länge.
 – Någon måste våga vara först. Säger de nej så börja vi på. Det står ju redan där, säger Sandra.
 – Det har inte varit trevligt att vänta tio veckor och förbereda sig på det värsta och sen få vänta tio veckor igen. Och sen igen! Det har varit en onödigt stress som skadat vår familj, säger Kevin.
 – De var inne på att däck är miljöfarliga men jag tog fram en rapport om det från USA och slutsatsen i den var att gifterna i däck inte

hitta, ska det bli varmt i jordskeppet.
 – Längst in har vi den jordkällsliknande värmen som blir sex till åtta grader. Framme vid fönstren är det passiv solenergi som samlas i stenar och däck och bidrar med 15-20 grader och till sist kommer vi att ha minst en varm måltid om dagen. Det borde balanseras till 20-25 grader.
 De har ingen isolering underifrån eller i väggen. Tre meter kulle på baksidan får räcka.
 – Jag vill använda det som är gratis från naturen först och se om det fungerar och lägga till isolering om det skulle behövas.
 Men i taket ska det läggas superisoleringsmaterial som frigolit och halm.
 Elektriciteten ska de få med hjälp av sol och vind. Och vatten samlas på taket när det regnar och leds in i huset genom ett reningssystem och in till köket. Sedan fortsätter det vidare till växterna och slutligen till avloppet. För att få varmvatten används en solpanelteknik i rör och de ska även ha en gas-backup om det skulle vara mulet för länge.
 – Någon måste våga vara först. Säger de nej så börja vi på. Det står ju redan där, säger Sandra.
 – Det har inte varit trevligt att vänta tio veckor och förbereda sig på det värsta och sen få vänta tio veckor igen. Och sen igen! Det har varit en onödigt stress som skadat vår familj, säger Kevin.
 – De var inne på att däck är miljöfarliga men jag tog fram en rapport om det från USA och slutsatsen i den var att gifterna i däck inte

kommer ut så länge man bygger in dem i jordskepp.
Vilken är din största drivkraft?
 – Samvete. Jag ser det som vårt största hopp att skapa ett mer hållbart samhälle och jag hoppas att fler folk förstår det här. Det är vårt ansvar. Vi borde alla satsa på det här.
Kommer du att kunna känna dig tillfreds med ditt liv?
 – Ja, jag kommer att sova gott för min familj och mina kommande generationer. Sju generationer efter mig ska kunna bo i jordskeppet utan att behöva flytta till stan eller ta jobb. Men jag har många andra projekt i världen som jag kommer att fortsätta att behöva flytta till stan eller ta jobb. Det kan bli ett nej på den bygglov-sansökan de lämnat in i efterhand. Det kan nej plus böter, eller bara böter.
 – Någon måste våga vara först. Säger de nej så börja vi på. Det står ju redan där, säger Sandra.
 – Det har inte varit trevligt att vänta tio veckor och förbereda sig på det värsta och sen få vänta tio veckor igen. Och sen igen! Det har varit en onödigt stress som skadat vår familj, säger Kevin.
 – De var inne på att däck är miljöfarliga men jag tog fram en rapport om det från USA och slutsatsen i den var att gifterna i däck inte

kommer ut så länge man bygger in dem i jordskepp.
Vilken är din största drivkraft?
 – Samvete. Jag ser det som vårt största hopp att skapa ett mer hållbart samhälle och jag hoppas att fler folk förstår det här. Det är vårt ansvar. Vi borde alla satsa på det här.
Kommer du att kunna känna dig tillfreds med ditt liv?
 – Ja, jag kommer att sova gott för min familj och mina kommande generationer. Sju generationer efter mig ska kunna bo i jordskeppet utan att behöva flytta till stan eller ta jobb. Men jag har många andra projekt i världen som jag kommer att fortsätta att behöva flytta till stan eller ta jobb. Det kan bli ett nej på den bygglov-sansökan de lämnat in i efterhand. Det kan nej plus böter, eller bara böter.
 – Någon måste våga vara först. Säger de nej så börja vi på. Det står ju redan där, säger Sandra.
 – Det har inte varit trevligt att vänta tio veckor och förbereda sig på det värsta och sen få vänta tio veckor igen. Och sen igen! Det har varit en onödigt stress som skadat vår familj, säger Kevin.
 – De var inne på att däck är miljöfarliga men jag tog fram en rapport om det från USA och slutsatsen i den var att gifterna i däck inte

kommer ut så länge man bygger in dem i jordskepp.
Vilken är din största drivkraft?
 – Samvete. Jag ser det som vårt största hopp att skapa ett mer hållbart samhälle och jag hoppas att fler folk förstår det här. Det är vårt ansvar. Vi borde alla satsa på det här.
Kommer du att kunna känna dig tillfreds med ditt liv?
 – Ja, jag kommer att sova gott för min familj och mina kommande generationer. Sju generationer efter mig ska kunna bo i jordskeppet utan att behöva flytta till stan eller ta jobb. Men jag har många andra projekt i världen som jag kommer att fortsätta att behöva flytta till stan eller ta jobb. Det kan bli ett nej på den bygglov-sansökan de lämnat in i efterhand. Det kan nej plus böter, eller bara böter.
 – Någon måste våga vara först. Säger de nej så börja vi på. Det står ju redan där, säger Sandra.
 – Det har inte varit trevligt att vänta tio veckor och förbereda sig på det värsta och sen få vänta tio veckor igen. Och sen igen! Det har varit en onödigt stress som skadat vår familj, säger Kevin.
 – De var inne på att däck är miljöfarliga men jag tog fram en rapport om det från USA och slutsatsen i den var att gifterna i däck inte

FAKTA

Jordskepp (eng: earthship)
 ■ Mannen som kom på och utvecklade jordskeppsdesignen heter Michael Reynolds som kommer från New Mexico.
 I en oberoende byggnad ska man ersätta all infrastruktur vi behöver. Husen har byggts på många ställen i världen, bland annat i Argentina och England.
Jordskeppets sex grundprinciper:
 ■ Återvinning: Husen är byggda av återvinningsmaterial som exempelvis bildäck, plastflaskor, glasflaskor och kartonger.
 ■ Vatten: Från regn och snö som samlas upp i ett system på taket. Integrerat vattensystem som ger rent dricksvatten.
 ■ Elektricitet: Från förnyelsebar energi i form av sol- och vindkraft.
 ■ Värme och avkylning: I jordfyllda bildäck som bildar en tjock vägg med termisk massa lagras värmen från solen och jorden under dagen och släpps ut på natten.
 ■ Mat: Frukt och grönsaker odlas inuti och utanför huset.
 ■ Avlopp: Jordskepp återanvänder hushållets vatten och avloppsvatten renas med växternas hjälp.
 Källa: Earthship Biotecture

Kommunen anser inte att jordskeppet passar in

Falköping kommun fick in en anmälan om ett svartbygge i februari 2012. Det var Kevin Schot och Sandra Brovalls jordskepp det handlade om. Bygget hade pågått i flera år, utan bygglov, innan någon granne fick syn på det och anmälde.

– De fick nej i nämnden 2002 för att man inte ansåg att byggnaden passar in i landskapet, säger stadsarkitekt Lennart Krook på Falköping kommun.
 – Det ansågs alltför avvikande, fortsätter han.
 Det var alltså inga tekniska fel eller miljöaspekter som satte stopp. Men nya hus ska passa in i omgivningen och byggas "lite mer traditionellt", med sadeltak. Lennart Krook förklarar att man inte heller hade godkänt ett plåthus.
 När kommunen får in en anmälan om svartbygge ska stadsarkitekten göra en utredning.
 Han kommer med ett förslag till arbetsutskottet varifrån ärendet och förslag till beslut går upp i byggnadsnämnden.

Hur sticker det i folks ögon om det ligger avskilt och under jorden som en jordkällare?
 – 40 meter glasfasad kan väl knappast kallas traditionellt? Kevin Schot och Sandra Brovall fick även nej från Länsstyrelsen tidigare. Beslutet grundade sig på landskapsbildsskyddet som är starkt i just den här delen av landet. Skyddet ska reglera bland annat bebyggelse som kan påverka landskapsbilden negativt.
 – Det är viktigt med hela formspråket när man bygger, huset ska ta hänsyn till resten av miljön.
 Fallet kommer att tas upp i nämnden i slutet av januari. Då har det gått nästan exakt ett år sedan anmälan kom in.

Varför har det tagit sådan tid att fatta ett beslut?
 – Vi har haft lite rotation på folk här och då har ärendet skjutits upp.
 Det handlar egentligen om två ärenden. Dels ska kommunen ta ställning till huruvida Kevin Schot och Sandra Brovall ska få böta för sitt olovliga bygge, vilket generellt är det som blir påföljden.
 Dels ska kommunen pröva den sena bygglovsansökan som paret fått skicka in.
 – Då får man blunda för att huset redan står där och behandla det som en vanlig ansökan.
 Det kan bli både böter och tvång att återställa marken så som den var – det vill säga riva hela jordskeppet. Det kan också bli böter och ett ja från kommunen.
 – Jag vill inte spekulera i det. Det vore olyckligt om jag sa vad jag tror innan det är ett beslut fattat.

Betongen i Kortedala ska bytas ut mot ”halm skepp” i en ekoby på landet i Värmland. Där ska Marucs och Elisabeth Lewitzki inte längre jobba för pengasamhället producera det som behövs för att överleva tillsammans med andra likasinnade.

Den nya tidens hippies? Kanske. Men i så fall med lite mer förnuft än känsla, enligt dem själva.

De vill vara utanför

GÖTEBORG

– Det finns ju alltid de som säger att vi är bakåtsträvande, tillbaka mot 1800-talet. Och att vi borde globalisera mera. Men de vardagliga överlevnadsaspekterna måste inte vara globala. Jag kanske inte behöver köpa apelsiner från Kina utan kan byta med grannbyn. Så att vi tar några steg tillbaka, men utan att tumma på den tekniska utvecklingen, säger Marcus Lewitzki.

Han dukar fram lussekatter och kaffe i lägenheten i Kortedala i utkanten av Göteborg. Hans fru Elisabeth sitter i den bruna soffan med parets nyfödda dotter Lovis bredvid sig.

Lägenhetslivet är inget som lockar varken Marcus eller Elisabeth som båda kommer från landet.

Hon: en klassisk musiker, han: en konstnärlig hårdrocksgitarrist. Den gemensamma planen: att bygga en självförsörjande ekoby tillsammans med fyra andra hushåll.

Gruppen har nyligen lyckats få loss 14,5 hektar mark i Värmland, som de till en början ska hyra av en lantbrukare för en symbolisk summa innan de kan köpa den.

– Marken är helt sagolik, mycket bättre än vi kunde drömma om, säger Elisabeth Lewitzki.

– Vi tror inte det är några problem att få bygglov. Så länge man följer bygglagarna så verkar det lugnt. Och det vill vi ju göra, vi vill ju göra ett bra hus.

I och med att marken är ordnad kan planeringen ta fart för vad som ska bli en helt självförsörjande by. Inom ett par år ska de börja bygga husen – med halmbalar.

– Vår by. Som vi döpt till Ulvahem. Det kommer att bli halmbus. Vi kallar det för halmskepp för att de ska vara självförsörjande halmbus, säger Marcus och man kan se på honom att han brinner för det här när han får något drömskt i blicken.

Halmhus ja, men inte på det vanligaste sättet, där halm stoppas in som stomme gjord av trä. De blivande

husen i Ulvahem ska halmbalarna vara den bärande konstruktionen.

– Man har nte byggt på det här sättet tidigare i Sverige med storbalar som bärande struktur.

All Marcus tid läggs på målet att bli och han berättar att han aldrig tidigare varit så här fokuserad.

Med självförsörjande menar de att de ska producera alla de livsnödvändiga sakerna själva: mat, vatten och värme.

– Vissa lägger till el där. Jag ser det inte som livsnödvändigt egentligen, men nu lever vi en modern värld där kommunikation kräver el så det ingår väl, säger Marcus som är den som håller i trådarna mellan de fem hushållen och den som är mest aktiv i planeringen.

Elisabeth var till en början inte helt med på noterna. Hon blev som de själva uttrycker det ofrivilligt insatt. Men i dag är hon glad över det.

– Sedan vi träffades för tre år sedan har Marcus varit väldigt öppen med det här, men det tog ett tag innan jag förstod att det kunde bli bra, säger Elisabeth medan hon tar upp Lovis och vaggar henne i famnen.

– När man kommer från en vanlig svenssonfamilj, som ändå de flesta gör, så låter det väldigt flummigt. Det låter som hippies ute i skogen. Jag var inte jättepositiv i början kanske.

Tanken är att de som bor i Ulvahem inte ska jobba för pengar i det vanliga samhället utan bara inom byn. Förutom det finns det inga speciella regler eller förbud, berättar Marcus. Så länge det fungerar får folk göra lite som de vill. Men det är ändå mycket som ska planeras för det lilla samhället som ska stå utanför resten av samhället, och några regler tycks det ändå finnas.

Marcus skriver stadgarna, eller lagboken, för Ulvahem som även ska ha ett eget ting.

– Det är mycket text även om man ska beskriva ett väldigt enkelt system. Det finns alltid kryphål som man måste skriva om.

Marcus och Elisabeth Lewitzki med dottern Lovis. Om ett par år ska de bygga sitt halmhus som tillsammans med andra står deras önskan om det livet. Elisabeths mamma pratar inte längre om ekoby eftersom hon inte tycker om planerna.

Om man inte följer reglerna riskerar man att bli vräkt.

– Vi har inte sagt att man inte får jobba, men det är bra om man kan integrera sin ekonomiska verksamhet i byn.

Elisabeth är kliven till hur hon kommer att göra.

– Jag kanske vill fortsätta jobba lite grann. Men sen har jag en dröm om att öppna ett bageri. Och då baka framför en annan, det är ett bra samhälle, tycker han.

Och pengarna som tjänas i byn är allas pengar.

”Min mamma tror att vi ska flytta till någon jordhåla på landet, gå tillbaka till 1800-talet och bara odla potatis. Vi pratar inte längre om det här när vi hör.”

Elisabeth Lewitzki

– Så inte någon går och blir rikare och rikare på ett vandrarhem, medan alla andra jobbar, och sen åker till Ica och köper sin mat. Det fungerar inte, säger Marcus.

Kan det inte bli så att någon bara glider med på ett bananskål då?

– Nånstans i allt det här finns en tanke om att alla människor inte är gjorda för att tjäna pengar, om några glider med så är det väl så. Alla ska hjälpas åt efter förmåga, svarar Marcus.

– Ett samhälle som tar vara på alla resurser utan att sätta någon resurs framför en annan, det är ett bra samhälle, tycker han.

Förutom vandrarhem planeras kurser om permakultur och självförsörjning, yogainstruktioner och festivaler att generera pengar till byn.

– Alla kommer att få en grundlön. Och all övrig inkomst går till en gemensam kassa för att till exempel köpa en ny ko eller en motor till en traktor.

Alla hushåll får sin egen tomt där de kan bygga sitt hus och sitt växthus. Övrig mark är gemensam. Man får bygga som man vill på tomt, så länge det inte går emot alla ekologiska principer. Och först måste man söka bygglov i Ulvatinget.

Marcus kommer på en regel till som de ska ha.

– Om vi i byn producerar en resurs, till exempel mjölk från kon. Då ska ingen springa och köpa mjölk på Ica bara för att slippa ta hand om kon. Man ska ta ansvar för sin konsumtion, det är viktigt. Däremot är det en annan sak om man inte vill ha mjölk eller kött, då behöver man inte ta hand om den.

Helt utanför samhället som de flesta andra lever i, med pengar hit och dit, kommer de trots allt inte att vara. Internet kostar. Bil, som behövs på landet, likaså.

– Det är svårt att komma bort helt från det monetära systemet. Och det vill vi inte heller. Vi ser det som en säkerhetsfråga att ha en relation med kommunen och inte avskärma

liknande hus ska bilda en helt självförsörjande ekoby. Det är inte alla som för-

den. Kanske kan vi ha en belysning som går på vattenkraftverket.

Maten ska de producera själva. Allt efter permakultur, det vill säga det sätt att odla det man behöver genom att noga planera odlingsystemet så att växter och djur drar nytta av varandra.

Permakultur erbjuder oss att bli en slags trädgårdstomt där vi maximerar det på naturens villkor. Sätter plantan bredvid en annan för att de ska dra nytta av varandra. Istället för att ha allt i fina rader, inget gillar det.

Kor, får, höns och getter är djuren som de ska få mat från. Marcus och

Elisabeth åter kött och planerar att även slakta djur på gården.

– Vi vill slippa alla saker som gör oss beroende av samhället, men det finns ju självklart en uppsjö med regler som vi måste ta hänsyn till där.

Känner ni att ni offrar något när ni lämnar det här livet för Ulvahem?

– Sebastian, som är en av dem som är med, är väldigt mycket tekeniknörd. Han kommer att få offra saker i vårt samhälle som inte är bra. Konsumentlivsstilen och hur människor mår. Jag ser bara att jag vinner något av det här. Och att min dotter vinner något. Men det kan man säkert få äta upp, hon kanske tycker det är jobbigt i tonåren.

Elisabeth håller med om att de inte offrar någonting alls.

– Nä, jag tror inte det. I början låter det som sagt väldigt flummigt. Just att det skulle vara så himla självförsör-

Bubbis kommer för första gången att få vara ute när flytten går till Ulvahem.

Betongen i Kortedala ska bli skön att slippa, tycker Marcus och Elisabeth.

FAKTA

Permakultur

Permakultur är framförallt ett designverktyg för att tänka igenom sitt projekt innan man startar. Det är baserat på platsens förutsättningar, ekologi, energieffektivitet och ett etiskt förhållningssätt.

Tre etiska grundpelare finns med i allt:

■ Bry sig om jorden. Förståelse för att vi är en del av jorden och att vi måste värna om den.

■ Bry sig om medmänniskor. Stödja och hjälpa varandra att leva och utveckla hälsosamma samhällen.

■ Rättvis fördelning. Försäkra sig om att jordens begränsade resurser används på ett rättvist ochvist sätt. Källa: Permakultur Sverige

FAKTA

Halmhus

■ Stora halmbalar är den bärande strukturen. Tekniken kommer från Nebraska i USA.

■ I grunden kommer husen ha bildäck fyllda med makadam. Ovanpå läggs trägolv.

■ Badrummet ska ha lergolv som isoleras med musselskal vilket fungerar dränerande.

■ Taket isoleras med halm och ovanpå läggs gräs.

■ Väggar putsas med lerputs. Det är en blandning av lera, sand, sönderklippt halm och vatten. Man kan blanda i pigment och få vilken färg man vill, eller kalk för att få det vitt.

■ De är lätta att bygga om och dessutom kan man om man inte vill bo där längre kompostera hela halmhuset.

– Mina föräldrar förstår inte det här alls, säger Elisabeth och fortsätter:

– Min mamma tror att vi ska flytta till någon jordhåla på landet, gå tillbaka till 1800-talet och bara odla potatis. Men vi kommer att ha alla bekvämligheter och telefon. Hon har lite svårt att ta in det. Men det var ju lite så jag med såg det från början.

De pratar inte längre om Ulvahem när de hör, Elisabeth och hennes mamma.

– Jag vill ju bo så här, men min mamma skulle aldrig vilja ta hand om saker själv. Jag tror att när huset väl är byggt, och de ser att det inte är en jordhåla eller ett cirkushus utan bara ett hus byggt med halm, då kommer de att förstå.

Marcus är inne på samma tankebana när det gäller vänner som tycker att deras planer är flummiga.

– Jag tror att folk kommer först att det inte är så dumt när de ser hur mycket tid vi kommer att ha för varandra och för barnen. Att inte vara borta från hemmet nio timmar om

– Mina föräldrar förstår inte det här alls, säger Elisabeth och fortsätter:

– Min mamma tror att vi ska flytta till någon jordhåla på landet, gå tillbaka till 1800-talet och bara odla potatis. Men vi kommer att ha alla bekvämligheter och telefon. Hon har lite svårt att ta in det. Men det var ju lite så jag med såg det från början.

De pratar inte längre om Ulvahem när de hör, Elisabeth och hennes mamma.

– Jag vill ju bo så här, men min mamma skulle aldrig vilja ta hand om saker själv. Jag tror att när huset väl är byggt, och de ser att det inte är en jordhåla eller ett cirkushus utan bara ett hus byggt med halm, då kommer de att förstå.

Marcus är inne på samma tankebana när det gäller vänner som tycker att deras planer är flummiga.

– Jag tror att folk kommer först att det inte är så dumt när de ser hur mycket tid vi kommer att ha för varandra och för barnen. Att inte vara borta från hemmet nio timmar om

”Jag känner inte att jag offrar något alls. Jag känner att jag kommer bort från saker som annars håller mig fången.”
Marcus Lewitzki

